

kultura

Čučićeva jeftina 'Pisma ćaći' udar na ziherašku hrvatsku kinematografiju

Ovogodišnji pulski pobjednik koštao je 360 tisuća kuna i on je djelo čiste improvizacije bez scenarija, te čak nije, što je nonsens, ni prikazan u Areni, nego samo u kinu Valli

* Piše *Ivan Žaknić*
fotografija *Duško Marušić/Pixsell*

N

a sjednici Hrvatskog audiovizualnog vijeća, tijela Hrvatskog audiovizualnog centra (HAVC) koje na prijedlog umjetničkih savjetnika odlučuje o sredstvima što se pojedinim filmskim projektima dodjeljuju iz proračuna, u ožujku ove godine odlučeno je kako će se na temelju natječaja raspisanog u 2011. s 23 milijuna kuna sufinancirati šest dugometražnih filmova. To su novi projekti Rajka Grlića prema predlošku Ante Tomića, Zrinka Ogreste, Lukasa Nole, Kristijana Milića, Antonija Nuića te "Zagonetni dječak", još jedna Kokova pustolovina u režiji Dražena Žarkovića. Već na prvi pogled bilo je jasno – a to su umjetnički savjetnik za dugometražni film Ognjen Sviličić i ravnatelj HAVC-a Hrvoje Hribar i potvrdili – kako je takva odluka pomalo ziheraška, odnosno da se išlo na sufinanciranje filmova iza kojih stoje etablirani redatelji, ili sadrže komercijalne potencijale, ili i jedno i drugo. Reklo bi se, opravdana i nimalo neobična odluka u trenutku kad hrvatski film – uz sve rjeđe izuzetke – vapi za gledateljima i kad se u potpuno izokrenutoj percepciji nameće pitanje: tko su zapravo ti čudaci, a ima ih u konkretnom

slučaju oko dvije tisuće, koji su u kinima odlučili pogledati prošlogodišnjeg pulskog pobjednika "Kotlovinu"? Zar nije onda potpuno smisleno dati novce autorima čiji filmovi dođu do konkurencije jakih festivala, ako ne Berlinalea, onda barem Karlovyh Varyh ili, primjerice, nastavku jedne uspješno započete franšize filma za djecu? Takvu odluku naše temeljne kinematografske institucije, ostaci ostataka filmske javnosti šutke su primili uz tek pokoji medijski komentar, poput novinarke Novog lista koja je ukazala na svojevrsno nepoštivanje ženske kvote među odabranima, a nedavna javna polemika Kuljiš - Hribar otišla je u drugom smjeru.

POSVADALI GLUMCE

I onda je stigao ovogodišnji Pulski festival i pobjeda "Pisma ćaći" Damira Čučića. Na najrazglašenijoj nacionalnoj filmskoj smotri tako je trijumfirao film koji je koštao 360 tisuća kuna i to zajedno s onih 140 tisuća što mu ih je uoči Pule odobrio HAVC za troškove DCP-ija (Digital Cinema Packagea). "Pismo ćaći" jeftin je film jer je tako smišljen i realiziran, to je djelo čiste improvizacije, bez scenarija, jer

njegov je scenarij satkan od ideja cijele autorske ekipe (primjerice, na setu se stalno provocirala svađa dvojice glavnih glumaca Milivoja Beadera i Mate Gulina). Kritičari su u Puli odmah prepoznali vrijednosti Čučićeva ostvarenja, ali kao da ni sami, čak ni u međusobnim razgovorima, nisu htjeli priznati da bi jedan takav film mogao pobijediti, čak i u skromnoj godini za jednu ionako skromnu kinematografiju. Pa kad su u subotu oko 13 sati članovi žirija (među kojima je bio i Ante Tomić, koautor potencijalnog, a nadajmo se i stvarnog blockbustera u Grlićevoj režiji) objavili dobitnika glavne nagrade, i dobar dio kritičara je mogao odahnuti, te ukazati na nonsens prema kojem pulski pobjednik nije prikazan u Areni nego samo u kinu Valli što ga je automatski i pomalo nepošteno diskvalificiralo iz utrke za nagradu publike. Takvim raspletom događaja dobili smo dosad najsnažniji, iako nenamjerni udar na spomenuto ziheraštvo koje se, ako je i dobronamjerno, i dalje tako zove. Pa iako sam Čučić kaže kako produkcija "Pisma ćaći" nije način na koji bi domaća kinematografija trebala funkcionirati u budućnosti, uputno je ukazati

na podudarnost da je u godini kad je velika šestorka dobila sredstva u rasponu od 2,7 do 4,2 milijuna kuna, na nacionalnom festivalu slavio film koji je koštao manje od 50 tisuća eura. Brkamo kruške i jabuke? Zašto ne, i jedno i drugo su voće.

Strategije, ako su i loše, moraju postojati; "Pismo ćaći" definitivno ne posjeduje tržišne potencijale, a na nekom od idućih HAVC-ovih natječaja mogao bi dobiti i značajnije novce; i prije su u Puli pobjeđivali nezavisni filmovi (sjetimo se Matanićevih "Finih mrtvih djevojaka" u produkciji Joze Patljaka), a u pravu je i Hrvoje Hribar kad ukazuje na potrebu

definiranja nezavisnih produkcija. Naime, pojam nezavisnog filma primarno je vezan za američko tržište i nastao je šezdesetih godina prošloga stoljeća kad se velik broj filmova snimao izvan sustava velikih studija izloženih krizi, a jednim je dijelom vezan i za autorsku politiku.

U Europi pa i u Hrvatskoj taj sustav ne vrijedi, država tek dijelom preuzima dotacijsku ulogu velikih studija, no ipak se pojavljuje u različitim fazama produkcije ili postprodukcije. Sve je to istina, ali slučaj "Pisma čači" ipak ukazuje na kreativni moment pomalo žrtvovan na oltar negledanosti hrvatskog filma. Drugim riječima,

ako se u produkciji filmova oslonimo na strategiju koja se u socijalizmu zvala planska privreda, a po načelu "malo komedije, mrvu dječjeg filma i zeru Grlića", širim krug onih autora i producenata koji bespomoćno čekaju u redu za državne novce.

UPOZORIO IH I ŠIJAN

Zapravo ne čekaju bespomoćno, nego snimaju filmove u gerilskim uvjetima i to snimaju sve više pa bi u idućim godinama broj filmova snimljenih mimo HAVC-ova natječaja mogao premašiti broj onih snimljenih takozvanim redovitim putem. To ne mora nužno biti loše što dokazuje susjedna srpska

PULA JE DONIJELA JOŠ JEDNU BIZARNOST, A TO JE POJAVA DEBITANATA KOJI IMAJU IZA SEBE PO 20 KRATKIH FILMOVA

kinematografija. Tamo je prije nekoliko godina došlo do potpunog kinematografskog sloma pa su se srpski autori okrenuli gerili što nam je dalo barem dva sjajna filma – "Šišanje" i "Tilva Roš" – a u zadnje vrijeme ulogu producenata preuzimaju jake glumačke osobnosti na što je ove godine u Puli ukazao Slobodan Šijan. Treba izbjeći i slučaj od prije nekoliko godina kad je na natječaju HAVC-a odobreno previše debitantskih filmova, ali su im dodijeljena premala sredstva, a kako je debitantima teže naći domaće i strane koproducente, neki od tih filmova ni do danas nisu završeni. No, upravo je "Pismo čači", ali i

"Sonja i bik", naglasio još jednu bizarnost hrvatske kinematografije, a to je pojava debitantata koji iza sebe imaju dvadesetak dokumentarnih i eksperimentalnih (Čučić) ili petnaestak dokumentarnih i kratkih filmova (Vlatka Vorkapić), a o njihovoj životnoj dobi nije pristojno govoriti. Dao bog da "velika šestorka" u godinama pred nama vrati gledatelje domaćem filmu i da se takva strategija pokaže uspješnom. No, koliko bi još filmova trebali snimiti, primjerice, Hana Jušić, Sonja Tarokić i Barbara Vekarić ili jedan Juraj Lerotić da bi ih snašla bilo kakva strategija? Ili im je "Pismo čači", unatoč Čučićevu upozorenju, jedini put.